

STUDIA 29 BALCANICA

2506
29

**Етничност,
език
и идентичност в
Югоизточна Европа**

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	7
Св. Япакнева Език и етничност у Херодот	13
Зл. Герджикова Самоидентифицирането на ранните християни върху надгробните надписи чрез символи и знаци	23
Е. Койчева Аланите в живота на Югоизточна Европа до края на XII век	29
Т. Teoteoi L'Empereur à cheval – un détail négligé du cérémonial byzantin	49
С. Vătăşescu La postériorité du lat. <i>Imperator</i> 'Empereur' en Romain et Albanais	61
Л. Тасева Какво се крие зад понятията <i>български</i> и <i>сръбски</i> език в една приписка от 1347 г.?	69
П. Данова Представите за българите и техния език в Италия (XV–XVI век)	87
С. Codarcea Quelques particularités dans les pèlerinages balkaniques du XVII ^e siècles	107
Z. Mihail Symboles populaires <i>ex-voto</i> de la reconnaissance dans le Sud-Est Européen	119
Ю. Константинова Езикът като маркер на идентичността: примерът на „гъркомани“ и „славянофони“ в края на XIX и началото на XX век.	129
Е. Троева Етноконфесионални граници и идентичност	147
В. Алексова Названия за 'младоженци' в българските и румънските говори	159

R. Zaharieva

Du vent (Étude contrastive d'expressions figées bulgares, françaises et roumaines ayant pour élément constitutif le mot *vent*) 179

В. Васева

Българите в Румъния: Етнографски наблюдения в края на XX век..... 199

Д. Младенова

Към въпроса за локализацията на отвъддунавския мизийски говор по езикови данни 213

Светлана Янакиева

Институт за балканистика с Център по тракология
„Проф. Александър Фол“

ЕЗИК И ЕТНИЧНОСТ У ХЕРОДОТ

Language and ethnicity in Herodotus' work

The paper deals with the view of the ancient people on the relation between language and ethnicity, based on Herodotus' emblematic data about certain ethnic groups in Antiquity he knew. After some preliminary considerations, the author focuses on the records of the Father of History on the following issues: the linguistic experiment of the Egyptian pharaoh Psammetichus I (Psamtik), who determined that the Phrygians were the most ancient ethnos; the Pelasgians, who learned Greek and became Hellenes; the Hellenes – initially few in number – whose population increased and developed to a large community after they merged with the Pelasgians and many other ethnic groups; the concept on the Hellenic ethnos as a community of *blood relationship, common language, common temples and sacrificial offerings to the Gods, and common customs*; the ethnogenesis of the Sauromatai, who separated from the Scythians, Scythian lads marrying Amazons and moving over to their lands, and the Amazons learning the Scythian language. Based on the information above, a conclusion is drawn that according to the concept of the people of Antiquity, language has played a major role in their ethnic self-identification. Without overstating the importance of the language, arguments have been brought in support of the thesis that it represents an essential factor in the processes of ethnogenesis, ethnic consolidation and assimilation of ethnoses. Hence, linguistic data are valuable material for the study of the above-mentioned key points in ethnic development, especially when we lack direct information on the ethnic consciousness of ethnicities in Antiquity.

В хуманитарните и социалните науки от втората половина на XX век насам се наблюдава голямо разнообразие по отношение на концепцията за етничността – от пълен отказ от дефиниция за етноса и предоставяне на свобода на всеки изследовател да определя сам понятието до множество дефиниции, които обаче се базират върху различни признаци, разбираани било като обективно същест-

Златомира Герджикова

Институт за балканистика с Център по тракология
„Проф. Александър Фол“

САМОИДЕНТИФИЦИРАНЕТО НА РАННИТЕ ХРИСТИЯНИ ВЪРХУ НАДГРОБНИТЕ НАДПИСИ ЧРЕЗ СИМВОЛИ И ЗНАЦИ

**Early Christians Self-identification on gravestone inscriptions
via symbols and signs**

The beginning of the fourth century presented new challenge to the Church – to find its place in the Mediterranean world. Self-identification is one of the ways Christians declare their religious identity. The article presents the main Christian symbols used for religious self-identification on the gravestones from the territory of modern Bulgaria: cross with its different images, anchor, peacock, palm branches, and the tree of life. Some monograms and letters such as ΑΩ and ΧΜΓ are also presented.

Признаването на християнството за равнопоставена религия в началото на IV в. прави Църквата видима и поставя вярващите пред необходимостта да се „представят“ пред късноантичното общество. Освен религиозните ритуали, специфичните жестове, облеклото и религиозните накити, важна част от самоидентифицирането на късноантичния човек е как ще бъде разпознаван от бъдещите поколения. Изображенията и надписите на надгробните плочи са основен начин за представяне на земния му път. Те ни разказват за неговата вяра, за социалната му принадлежност, за професията му или за начина, по който семейството и съгражданите му искат да го запомнят.

Два са основните методи за идентифициране на християнски погребения по надгробни надписи – според специфичната за християните терминология и чрез християнските символи. Настоящата статия е посветена на начините, по които християните се самоидентифицират чрез представящите вярванията им символи и знаци върху надгробните плочи от територията на съвременна България. Без да търси изчерпателност, статията ще проследи основните християн-

Елена Койчева

Институт за балканистика с Център по тракология
„Проф. Александър Фол“

АЛАНИТЕ В ЖИВОТА НА ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА ДО КРАЯ НА XII ВЕК

*Alans in the life of the South-East Europe
to the end of the 12th century*

The purpose of this research is to explore the image and role of the Alans in the medieval history of the Balkan Peninsula till the end of the twelfth century on the accounts of Byzantine and Western sources. Medieval authors usually mention them as a professional cavalry, who were part of different armies – Roman, Byzantine and Bulgarian. From the 4th c. onwards some of the Alans established themselves in the Balkans. Their ethnic identity was presented through the common language, religion, appealing physical appearance, different customs and material culture. In 11th-12th c. they served as Byzantine mercenaries and were actively involved in the fights against the Normans and the Crusaders. The Alans' lobby in the emperor's palace in Constantinople reinforced its positions through high Byzantine titles and posts conferred upon prominent military commanders as well as by means of political marriages between Byzantine aristocrats and Alan princesses.

Ако представените в средновековните извори племена и народи се разглеждат в азбучен ред, първи биха били аланите (lat. *Alani*, *Halani*, gens *Alanorum*, гр. Ἀλανοί). Това е самоназвание на номадско племе, вероятно от скитско-сарматски произход, което е говорило на един ирански език и е практикувало едни и същи религиозни обичаи. Смята се, че техни потомци са днешните осетинци от Централен Кавказ. В по-широк смисъл с името алани е определяна голяма група от номадски племена, които се споменават за първи път през II в. пр.н.е. в китайските анали на династията Хан. През I век от н.е. класическите автори отбелязват тяхното „варварско“ присъствие по североизточните граници на Римската империя, откъдето започват и нападенията им срещу нейните източни провинции.

Tudor Teoteoi

Institut d'Études Sud-Est Européennes (Bucarest)

L'EMPEREUR À CHEVAL – UN DÉTAIL NÉGLIGÉ
DU CÉRÉMONIAL BYZANTIN

**Императорът на кон – един пренебрегван детайл
във византийския церемониал**

Въпреки че на пръв поглед може да изглежда несъществен, детайлът, засегнат в това изследване, показва превъзхождащата позиция на византийския император както между суверените от епохата, така и между неговите поданици и сановници, които били задължени да слизат от конете си при влизането в императорския двор, където само византийският император можел да влиза на кон. Този факт ясно изпъква в един пасаж от „Историята“ на император Йоан VI Кантакузин, чисто значение по един такъв въпрос е останало незабелязано досега. Изследването на тази тема може да се свърже с важни аспекти на политическото и религиозното мислене във Византия като универсализма, семейството на владетелите и особено йерархията на държавите през Средновековието, отношенията между държавата и Църквата, между Рим и Константинопол, но преди всичко между византийския император и икуменическият патриарх. Принуден да се бори със Запада вследствие на кръстоносните походи, византийският свят, винаги чувствителен към въпросите на протокола и на ранговете, трябвало да придаде по-голямо значение на този детайл, да го постави в нова светлина, за да изтъкне своята политическа доктрина и християнската вяра, особено в дългата си конфронтация със Запада. Ако във византийската история Вселенският патриарх, яхнал кон (по-скоро магаре или муле след X век), представлява доста рядка гледка, след завладяването на Византия новоиздигнатият патриарх обичайно яхва кон, подарен му от султана. Този факт подчертава още веднъж възможността на Константинополския патриарх да заема мястото на някогашния византийски християнски император.

Cătălina Vătăşescu

Institut d'Études Sud-Est Européennes (Bucarest)

LA POSTÉRITÉ DU LAT. *IMPERATOR* 'EMPEREUR' EN ROUMAIN ET ALBANAIS

Наследниците на лат. *imperator* в румънския
и албанския език

Известно е, че румънският и далматинският са единствените романски езици, наследили от латинския лексемата *imperator*. На свой ред албанският, пак по устен път, е съхранил заетата от латинския език дума. Известно е също така, че е много вероятно терминът да се е запазил, защото източната част на Римската империя непрекъснато е имала император, признат по един или друг начин в целия Европейски югоизток като властимащ и суверен.

Направените досега наблюдения могат да бъдат разширени, като се изследват случаите, в които посочената дума се използва в румънския и албанския и които мотивират дългата ѝ история и народния ѝ характер. Сред най-важните лексикални сфери, в които се употребява и чието изследване води до изводи с културноисторически характер, се нареждат християнският речник и лексиката на приказките, анекдотите и пословиците.

В християнската лексика рум. *împărat*, *împărăţie*, *împărăteasă* назовават изключително Господ, Небесното царство, Дева Мария. Територията на албанския език е разделена на католическа зона (*iregj* < lat. *rex*), която показва сходства с Романския запад, и на православна (*mbret*, *mbretëri*, *mbretëreshë*), която намира съответствия в румънския, гръцкия и южнославянските езици. Интересно е съхраняването в албанската религиозна лексика (предимно в нея, но не само) и на производната форма *imperans* (*Perëndi* 'царство (небесно)', но и 'император, Господ'). Във връзка с това в статията са направени някои коментари относно албанския израз *dielli perëndon*, рум. *soarele asfinţeste*, гр. *ὁ ἥλιος βασιλεύει*.

Представеното тук използване на рум. *împărat* и алб. *mbret* в приказките дава нови аргументи в подкрепа на факта, че двете думи функционират и в двата езика като общи термини със значение 'суверен'. Специфична за румънския език е хроматичната ономастика на героите царе.

Лора Тасева

Институт за балканистика с Център
по тракология „Проф. Александър Фол“

КАКВО СЕ КРИЕ ЗАД ПОНЯТИЯТА БЪЛГАРСКИ И СРЪБСКИ ЕЗИК В ЕДНА ПРИПИСКА ОТ 1374 г.?

**Was verbirgt sich hinter den Bezeichnungen *bulgarische*
und *serbische Sprache* in einem Kolophon von 1374?**

Im Artikel werden das bulgarische Pentekostarion *Sin 24* (vor 1360) und die von ihm abgeschriebene serbische Handschrift *Jer 1* (1374) orthographisch und sprachlich verglichen. Detaillierte Beobachtungen anhand des Materials aus den Synaxarien zum Pentekostarion im Kontext der gegenwärtigen Kenntnisse über die Geschichte der beiden Sprachen beweisen, dass die serbischen Kopisten Jakov und Janikije bewusst Änderungen gemäß der Rasa-Orthographie vorgenommen haben. Aber morphologisch, syntaktisch und lexikalisch haben sie den Text gemäß der serbischen Norm dieser Zeit nicht revidiert. Die Analyse des Kolophons in *Jer 1*, das vom Kopisten Janikije stammt, führt zu ganz anderen Ergebnissen. Nicht nur auf der phonetisch-orthographischen Ebene, sondern auch mit ihren grammatischen, lexikalischen und Wortbildungseigenschaften, verkörpert diese Notiz die serbische Schriftsprache aus dem 14. Jh. Verallgemeinernd kann man daraus schließen, dass die in diesem Kolophon erwähnten Begriffe *bulgarische Sprache* und *serbische Sprache* vom Standpunkt der heutigen Linguistik aus tatsächlich die Designate *bulgarische Sprache und Orthographie* bzw. *serbische Orthographie* bezeichnen.

Думата „зѣкъ“ има три основни значения в средновековната славянска книжнина: а) анатомичен орган; б) говорима или писмена реч; в) народ¹. Във

¹ Miklosich, F. *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum*. Wien: Braunmüller, 1862–1865. (Nachdruck Aalen: Scientia, 1963), p. 1167; Срезневский, И. И. *Материалы для словаря древне-русского языка по письменным памятникам*. Т. 3. Санкт-Петербург: Типография Императорской академии наук, 1908 (репр. Москва: Знак, 1989), с. 1646; *Slovník jazyka staroslověnského*. Т. 3. Praha: Nakl. Euroslavica, 1997, 1020–1022.

Пенка Данова

Институт за балканистика с Център по тракология
„Проф. Александър Фол“

ПРЕДСТАВИТЕ ЗА БЪЛГАРИТЕ И ТЕХНИЯ ЕЗИК В ИТАЛИЯ (XV–XVI ВЕК)

Les connaissances des Bulgares et leur langue en Italie (XVe – XVIe siècles)

Dans cet article sont envisagés certains problèmes de la connaissance des Bulgares et leur langue dans les œuvres de géographie, d'histoire et dans les mémoires de voyages d'auteurs italiens à l'époque de l'Humanisme et de la Renaissance. L'analyse se porte sur trois exemples: le texte et le contexte politique et culturel de la lettre de Vlad Тepeş au sultan Mehmed II, traduite „de lingua bulgarica in latinum“ (1462); l'*Itinéraire* de M. A. Pigafette (1567–68) et ses idées sur les Bulgares et leur langue parlée; les notions de la langue slave et des alphabets slaves (glagolitique et cyrillique) dans la célèbre *Universale Fabrica del mondo overo Cosmografia* (1573) de G. L. D'Anania. On lance des hypothèses à propos des inspireurs de ces auteurs: dans le premier cas c'était peut être un traducteur anonyme de la chancellerie du roi Matthias Corvin. Pigafette était un témoin oculaire, mais il s'était servi même de données puisées de quelqu'un, qui faisait partie de la suite de l'ambassadeur Antun Vrančić (ce sujet, difficilement identifiable qui pouvait être d'origine bulgare et/ou croate, en tout cas – slave), D'Anania – de Giovanni Pietro Catizone de la ville de Taverne en Calabre. Parmi les lecteurs de la *Cosmographie* était Torquato Tasso, qui a écrit les notes marginales d'une copie de ce livre, conservé dans la Bibliothèque de l'Académie Roumaine (BAR II. 271137). Malgré les erreurs et certaines incongruités, les livres examinés montrent que pendant les XVe et XVIe siècles les Bulgares et leur langue ont été bien connus dans les milieux érudits en Italie et, en général, en Europe occidentale.

„И най-напред ще опиша накратко онова, което сега се разбира под името България. Зная добре, че има цели книги за царство България“ – така започва

Cristina Codarcea

Institut d'Études Sud-Est Européennes (Bucarest)

QUELQUES PARTICULARITÉS DANS LES PÈLERINAGES BALKANIQUES DU XVIIe SIÈCLE

Някои особености на поклонничеството на Балканите през XVII век

Този текст е кратко резюме на едно по-широко изследване върху комплексното явление на християнското поклонничество на Балканите в навечерието на модерната епоха. Става дума за историческо проучване на различните междуетнически и междурелигиозни отношения, които благоприятстват съжителството на балканските народи, толкова различни и толкова разпокъсани през този период. Текстът отговаря на въпроси, свързани с междурелигиозното съжителство, а и с формите на изразяване на религиозното чувство чрез публичното участие в процесите, организирани по повод на пътуванията до светите места. Направен е опит да се проучат схематично извори от онова време, за да се види дали някои форми на нетолерантност, маргинализиране или отхвърляне водят произхода си от този период в историята на Балканите.

Поклонничеството също така дава възможност да се погледне в дълбочината на многокултурната действителност, която характеризира балканския свят от XVII до началото на XIX век. Чрез това явление може да се види и оцени ролята на Църквата и изобщо на църковните институции във формализирането на религиозното чувство, но и в приобщаването към светите места, където става срещата с Бог.

Le pèlerinage est un phénomène complexe qui peut rendre compte d'une manière fidèle du fonctionnement d'une société humaine. Son étude peut aider à la recomposition et la particularisation dans le temps et dans l'espace de la multitude de relations sociales, politiques, institutionnelles et religieuses qui caractérisent

Zamfira Mihail

Institut d'Études Sud-Est Européennes (Bucarest)

**SYMBOLES POPULAIRES *EX-VOTO* DE LA
RECONNAISSANCE DANS LE SUD-EST EUROPÉEN**

**Народни символи на признателност *ex-voto*
в Югоизточна Европа**

Теоретичните постановки относно значенията на „дара“ се основават на изводите в трудовете на М. Мос, Бронислав Малиновски и др. Диахронното изследване на съхраняването на този обичай представя множество примери, които утвърждават идеята за реципрочност, тъй като дарът обикновено е поднасян преди получаването на благодеянието.

В настоящото изследване проследяваме за първи път в югоизточноевропейската етнология начина, по който християните благодарят на Господ за това, че е изпълнил молбите им.

Спираме се на широко разпространения обичай да се поставят символични знаци (*ex voto*) на иконите. В Югоизточна Европа тази хилядолетна традиция идва от гръцката църква в другите православни църкви. Но традицията се среща и в християнските страни от средиземноморския басейн, в католическите църкви. Този „дар“, поставен на свещени места, е благодарствен отговор на устни молби чрез молитви, а не „аванс“ за получаване на бъдещо благодеяние, следователно няма реципрочност.

Ex-voto се откриват в култови места (църкви, параклиси, кръстове покрай пътищата) и се различават от *амулетите*, носени от онези, които вярват в благотворната им сила. Ние смятаме *ex voto* за един изцяло светски културен акт, приет от Църквата.

Les considérations théoriques de l'ethnologie contemporaine concernant les significations du „don“ sont fondées sur les conclusions des études de M. Mauss, Bronislaw Malinowsky et d'autres. L'étude diachronique de la transmission de cette habitude spécifique de l'homme, celui de „remercier“, a mis en évidence l'aspect de

Юра Константинова

Институт за балканистика с Център по тракология
„Проф. Александър Фол“

**ЕЗИКЪТ КАТО МАРКЕР НА ИДЕНТИЧНОСТТА:
ПРИМЕРЪТ НА „ГЪРКОМАНИ“ И „СЛАВЯНОФОНИ“
В КРАЯ НА ХІХ И НАЧАЛОТО НА ХХ В.**

**The language as marker of identity: the example of “grekoman”
and “slavophone” at the end of 19th and early 20th century**

The aim of this article is to analyse the relation between language and national identity by referring to the terms “grekoman” and “slavophone”. The question whether the language is an accurate factor in determining the nationality of the population is complicated due to the different rates by which national identities are being formed in the Ottoman Empire. The creation of the terms “grekoman” and “slavophone” aims to conceal the fact that the population they are referring to is not homogeneous and to deny its national characteristics. What is typical for both of the terms is that they only emphasize on one of the characteristics of national identity – the mother tongue – while ignoring others like religious and local identity, cultural influences, personal aims or simply emotional relations.

Процесът на формиране на националната идентичност в Югоизточна Европа протича в условия на чуждо политическо и религиозно владичество, което предопределя както забавянето му, така и спецификите, които го характеризират¹. Драмата на християните в Османската империя, принудени да се самоопределят национално, е само част от триумфа на националната идеология, която подбужда освободителните движения в региона, развили се с различна хронология и интензивност през ХІХ и началото на ХХ в. Налагането на националния принцип на държавно-политическо устройство довежда (и то не само на

¹ Подробно вж: Дапова, Н. Константин Георгиев Фотинов в културното и идейно-политическото развитие на Балканите през ХІХ век. София: Марин Дринов, 1994, 36–71.

Евгения Троева

Институт за етнология и фолклористика
с Етнографски музей – БАН

ЕТНОКОНФЕСИОНАЛНИ ГРАНИЦИ И ИДЕНТИЧНОСТ

Ethnoconfessional boundaries and identity

This text focuses on the problem of constructing identity through drawing or removing borders with representatives of other communities. The resources of the study are personal observations and field ethnographic materials collected in the course of several research projects in the Rhodope mountains, inhabited by Muslim Bulgarians, Christian Bulgarians, Turks and other groups smaller in number.

An important feature of the permeability of the boundaries between these ethnoconfessional groups is the frequency of intermarriages. Marriages between Christians and Muslims were extremely rare before the 60s of the 20th century. In the last decades of the 20th and the early 21st century, such marriages are becoming more frequent. The reasons for this process are numerous – modernization, secularization, change of identity. The markers of identity discussed in the text – language, frequency of intermarriages, self-reported identity, tendency to conversion – are indicative of the transformation of individual and group identities in modernity. It is especially characteristic of Muslim Bulgarians, consequently removal and creation of borders being most dynamic there. The process is revealed in the variety of self-denominations, and respectively of identity, in the differing interpretations of the inability to speak Turkish, in their attitudes to intermarriage and conversion.

The ethnoconfessional border is most visible among Christian Bulgarians and Turks, as it combines an ethnic and a religious component. However, when the „ethnic“ and the religious boundaries do not coincide, as in the relations of Muslim Bulgarians with Christian Bulgarians or Turks, this causes variations in identity, as some Muslim Bulgarians prefer the language marker (thought of as an ethnic one) to the religious marker, while others prefer a religious identification. In Christian Bulgarians and Turks the ethnoconfessional boundaries are characterized by a relatively more stable nature, due to the stability of ethnic and religious identity.

При едно от теренните си изследвания в Родопите в средата на 90-те години на ХХ век с няколко колеги етнологзи отседнахме в населеното с българи

Василка Алексова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

НАЗВАНИЯ ЗА ‘МЛАДОЖЕНЦИ’ В БЪЛГАРСКИТЕ И РУМЪНСКИТЕ ГОВОРИ

The terms for ‘bride’ and ‘groom’ in the Bulgarian
and Romanian dialects

The present article treats of the terms for ‘bride’ and ‘groom’ in the Bulgarian and Romanian dialects with the goal of finding out the common elements and the differences in the names given to the most important ritual participants in the traditional wedding ceremony. Various etymologic hypotheses and their reasoned arguments have been presented. The plausible language contact effects in the Balkans have been examined.

Младоженците са най-важните фигури в сватбения ритуал, той се извършва заради тях и всички обредни действия (с апотропейни или магически цели) са свързани с тях, независимо дали ролята им е пасивна (по-често) или активна. Ако сватбата е разглеждана от етнолозите като обичай на преход, то този преход от профанно в сакрално и обратно в профанното, но в друг статус, засяга именно тях. Сватбата „не само фиксира момента на преход, а и създава нови хора – мъж и жена, и нов социален феномен – семейство. Встъпването в брак не е само оформяне на семейни отношения, преход в нов статус, но и предписан от културата начин да се разреши противоречието между способността за продължаване на рода и необходимостта да се получи за това социална санкция“¹. По-болезнен е преходът за младоженката. Поради вирилокалния брак нейният живот е най-остро засегнат от брака. Тя променя не само социалното си положение и контакти, но и дома си. Затова и голяма част от обредните действия се концентрират върху нея. По време на сватбения цикъл булката има способност-

¹ Байбурип, А. К. Ритуал в традиционной культуре. СПб.: Наука, 1993, с. 66.

Radostina Zaharieva

Université de Sofia „Saint Kliment Ohridski“

DU VENT

(Étude contrastive d'expressions figées bulgares, françaises et roumaines ayant pour élément constitutif le mot *vent*)

За вятъра

(Съпоставително изследване на устойчиви изрази с компонент *вятър* в български, френски и румънски език)

Статията разглежда устойчиви изрази (фразеологизми, пословици, колокации) с компонент *вятър* в български, румънски и френски език. Чрез анализ на тяхната семантика и на образите, които изграждат, са открити основните характеристики, с които природното явление се възприема от носителите на трите езици (скорост, посока, сила на въздействие – многопосочна, често унищожителна, но и благотворна; неизбежност, неустойчивост пред явлението). Въз основа на това познание за природния феномен е представено множеството от метафорични образи, с които се обрисуват човешки черти и поведение, различни житейски ситуации и обстоятелства (бързина, непостоянство, лекомислие, волност, безгрижие; горделивост, ласкателство, измама; несигурност, опасност, препятствия, трудности, превратности; късмет, предимство и много други). Обръща се внимание на случаите на полисемия, както и на вътрешносистемна и междусистемна омонимия и паронимия. Извежда се универсалното във възприемането на явлението, което е и преобладаващото, и се открояват някои специфични и/или доминиращи за отделните езици представи, значения и по-често срещани образи.

Introduction

Phénomène naturel, considéré souvent comme ayant existé depuis toujours, avant même l'apparition de tout autre élément dans l'univers (caractéristique qu'il

Валентина Васева

Институт за етнология и фолклористика
с Етнографски музей – БАН

**БЪЛГАРИТЕ В РУМЪНИЯ:
ЕТНОГРАФСКИ НАБЛЮДЕНИЯ В КРАЯ НА ХХ ВЕК**

**Bulgarians in Romania:
Ethnographic surveys at the end of the 20th century**

The studies of several villages inhabited by Bulgarian emigrants primarily from the 19th century in the vicinity of Bucharest became possible during the period 1993-1998 thanks to an agreement for collaborative research between the Ethnographic Institute in Sofia and the Institute of Ethnography and folklore “Constantin Brailoiu” in Bucharest.

Like most Bulgarian settlers in the villages around the Wallachian capital, the main occupations for Bulgarians from Dudeshti and Choplea were farming, gardening and cattle breeding. The villages of Bulgarian emigrants formed a „Bulgarian belt“ around Bucharest which supplied nearby markets with agricultural produce. Since the emigration of abundant and hardworking village population to Wallachia and Moldova, wealthy land and estate owners were highly interested in the cheap workforce they would provide. Along with waves of Bulgarian emigrants crossing the Danube in the period between the 19th century and the middle of the 20th century, a large number of Bulgarian workers called *gurbetchii* travelled to Romania. They arrived in Romania during spring or the beginning of summer (time of harvest) and returned to Bulgaria during autumn. Thousands of Bulgarians, mainly men – gardeners and craftsmen – migrated following this seasonal pattern. We came across one such case during our studies in Dudeshti in 1997.

Проучването на няколко села с български преселници от XVIII–XIX в. около градовете Букурещ, Търговище и Александрия, както и в Банат, се осъществи през периода 1993–1998 г. в рамките на сключен договор за съвместна работа между Етнографския институт с музей в София и Института за етнография

Дарина Младенова

Софийски университет „Св. Кл. Охридски“

КЪМ ВЪПРОСА ЗА ЛОКАЛИЗАЦИЯТА НА ОТВЪДДУНАВСКИЯ МИЗИЙСКИ ГОВОР ПО ЕЗИКОВИ ДАННИ

Die sprachgeographische Lokalisierung des Ursprungsgebiets der bulgarischen moesischen Mundart in Rumänien

In seiner Untersuchung über die bulgarischen Mundarten in Südrumänien lokalisiert Maxim Mladenov das Ursprungsgebiet der moesischen Umsiedlungsmundart im Dreieck zwischen der Mündung von Jantra und den Städten Razgrad und Silistra (Nordostbulgarien). Anhand der Sprachkarten des Bulgarischen Dialektatlases und mithilfe einer umfangreichen quantitativen sprachgeografischen Analyse wird hier eine genauere Lokalisation vorgenommen. Es werden insgesamt 96 Mundartbesonderheiten kartographiert und deren Areale aufeinandergelegt und quantitativ analysiert. Die Grundlage der Untersuchung bieten die Texte aus 12 moesischen Orten – Afumați, Ceacu, Ciocănești, Chiseletu, Chiajna, Hotarele, Epurești, Miloșești, Mănăstirea, Plătărești, Valea Dragului und Vărăști – die im *Transdanubian Electronic Corpus. Supplement to Bulgarian Dialects in Romania by Maxim Mladenov* vorhanden sind. Das Ursprungsgebiet wird für jeden Ort einzeln festgestellt, die sprachgeographische Lokalisierung wird mit den vorhandenen Angaben über die Umsiedlung verglichen und es werden auch die Einflüsse von anderen Mundarten untersucht und diese Mundarten sprachgeographisch genauer bestimmt. Anhand der durchgeführten Analyse sind zwei moesischen Mundarttypen nördlich der Donau festzustellen und voneinander abzugrenzen – der eine stammt aus dem Gebiet zwischen Ruse und Razgrad, der andere – aus dem *grebeni*-Gebiet der Donau entlang zwischen Tutrakan und Silistra.

М. Младенов определя като мизийски говора на следните отвъддунавски селища: Брънеш, Валя Драгулуй, Въръщ, Драгомирец, Дуда, Дудещ, Йепурещ, Киселету, Кяжна, Милошеш, Мънъстиря, Плътьрещ, Рошу, Хотареле, Чаку, Чо-